

Ks. Józef Wrycza (1884–1961)

Audycja
Radia Gdańsk

Urodził się w Zblewie na Kociewiu, w zaborze pruskim. Był buntownikiem już od wczesnej młodości. W gimnazjum zaangażował się w działalność koła pomorskich filomatów. Propolska, patriotyczna postawa młodego Józefa i kolegów doprowadziła do śledztwa, a ostatecznie do wyrzucenia przyszłego księdza ze szkoły.

W 1908 r. otrzymał święcenia kapłańskie. Przyjaźnił się z kaszubskimi poetami, sam także publikował w wydawanym w Kościerzynie piśmie „Gryf”. Na jego łamach promował regionalizm kaszubski, ale też tradycje więzi z Polską. Aktywność ks. Wryczy przerwała I wojna światowa. Duchowny głośno opowiadał się za walką z bronią w ręku w celu przyłączenia Pomorza do Polski. Za swoją postawę został aresztowany przez władze niemieckie i skazany na karę śmierci. W wyniku działań wojennych po pół roku wyszedł na wolność, a kilka miesięcy później stał obok gen. Hallera podczas zaślubin Polski z morzem w Pucku. Tamtego dnia padał intensywny deszcz i silnie wiało, dlatego generał zasugerował, by ks. Wrycza skrócił nieco swoją homilię. „Przygotowałem na 20 minut, tyle też będę kazał” – odpowiedział kapłan, a jego patriotyczna przemowa odbiła się szerokim echem na całym Pomorzu.

W połowie marca 1920 r. znowu znalazł się na froncie. Za swoją postawę podczas wojny z bolszewikami został odznaczony Krzyżem Walecznych. W uzasadnieniu dowódca pułku napisał: „Brał udział we wszystkich walkach, nieraz na pierwszej linii, zachęcając żołnierzy do ostatniego wytrwania, dając także ciężko rannym pierwszą pomoc w nieobecności lekarza”. Odwaga i determinacja w walce o niepodległość przyniosła ks. Wryczy sławę bohatera narodowego.

Ks. Wrycza, najprawdopodobniej jako członek zespołu dywersji pozafrontowej, już przed II wojną światową brał udział w pracach związanych z przygotowaniem terenu pomorskiego do działań konspiracyjnych. Po 1 września 1939 r., ukrywając się, rozpoczął działalność podziemną pod pseudonimem „Rawycz”. Z duchownym nawiązała kontakt Tajna Organizacja Wojskowa „Gryf Pomorski” – największa niepodległościowa struktura na Pomorzu. Żołnierze chodzili ze zdjęciem księdza w mundurze od wsi do wsi i, powołując się

na jego autorytet, werbowali kolejne osoby do organizacji. Aby nadać większe znaczenie całej akcji, rozpowszechniono nawet wśród miejscowej ludności informację, że ks. Wrycza został przez władze polskie w Londynie mianowany generałem. W rzeczywistości był jednak podpułkownikiem. W 1943 r. ks. Wrycza wycofał się z aktywnej działalności w organizacji.

Gestapo deptało mu po piętach, a jego dekonspiracja groziłaby zniszczeniem całej struktury. Za wskazanie miejsca jego pobytu Niemcy wyznaczyli nagrodę 200 tys. marek. Doskonale wyszkoleni agenci, w tym jeden podający się za katolickiego księdza, robili wszystko, by odnaleźć „Rawycza”. Przez cały okres okupacji udało mu się uniknąć aresztowania, co nie byłoby możliwe bez pomocy kaszubskiej i kociewskiej ludności, gotowej oddać życie za ks. Wryczę, udzielającej mu schronienia i niejednokrotnie ratującej go z opresji.

Po zakończeniu II wojny światowej ks. Wrycza wrócił na probostwo do Wiela. Był inwigilowany przez Urząd Bezpieczeństwa. Zmarł 4 grudnia 1961 r., został pochowany na cmentarzu parafialnym w Tucholi. Jego pogrzeb stał się uroczystością patriotyczną.

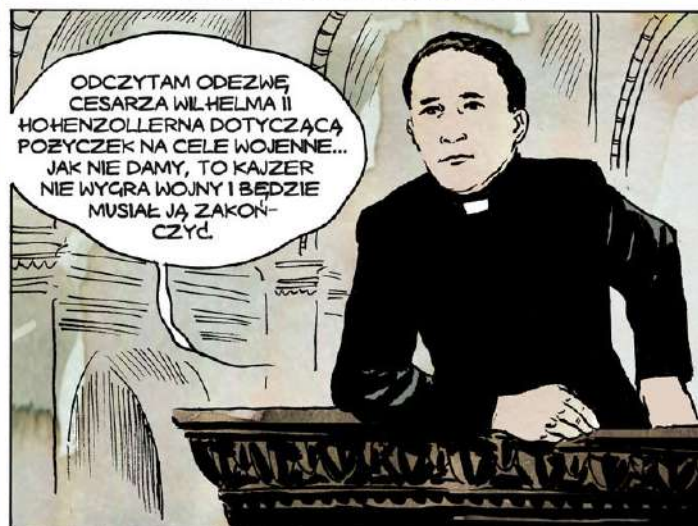
oprac. Jan Hlebowicz

JÓZEF WRZYCHA JUŻ JAKO UCZEŃ GIMNAZJUM NALEŻAŁ DO KŁĘKA FILOMACKIEGO. JEDNYM Z JEGO CELÓW BYŁO SAMOKSZTAŁCENIE, M.IN. W ZAKRESIE POLSKIEJ HISTORII.

W LUTYM 1919 R. KS. JÓZEF WRZYCHA ZOSTAŁ ARESZTOWANY PRZEZ NIEMCÓW. UZNANO GO ZA JEDNEGO Z PRZYWÓDCÓW BUNTU W CHEŁMŻY I OSKARŻONO O ZDRADĘ STANU.

W CZASIE I WOJNY ŚWIATOWEJ KS. WRZYCHA PRACOWAŁ W RÓŻNYCH PARAFIACH NA POMORZU. JEDNĄ Z NICH BYŁA PARAFIA W JASTARNI, GDZIE PRZEWAŻAJĄCĄ WIĘKSZOŚĆ MIESZKAŃCÓW STANOWILI POLACY.

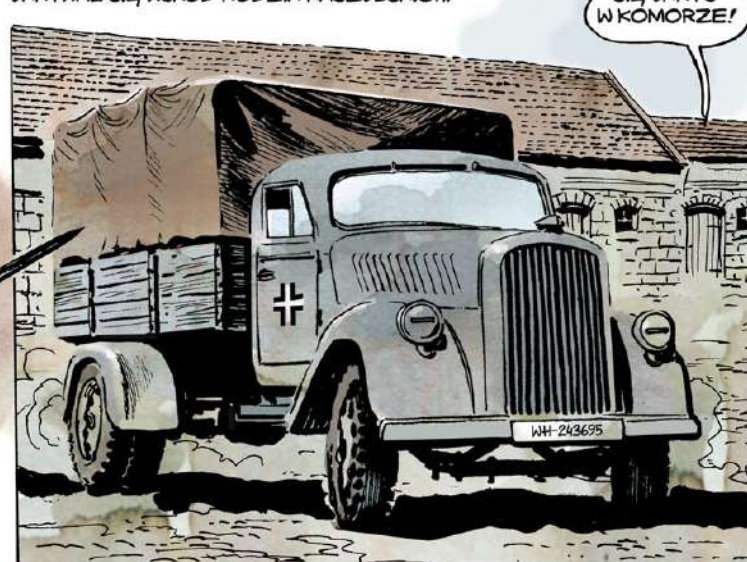
W CZASIE ZAŚLUBIN POLSKI Z MORZEM 10 LUTEGO 1920 R. W PUCKU KS. WRZYCHA BRAŁ UDZIAŁ W UROCZYSTOŚCIACH I WYGŁOŚIŁ HOMILIĘ

W CZASIE WOJNY POLSKO-BOLSZEWICKIEJ ZOSTAŁ KAPELANEM W 63. PUŁKU PIECHOTY. WSPIERAŁ MORALNIE I DUCHOWO ŻOŁNIERZY W CZASIE WALKI.

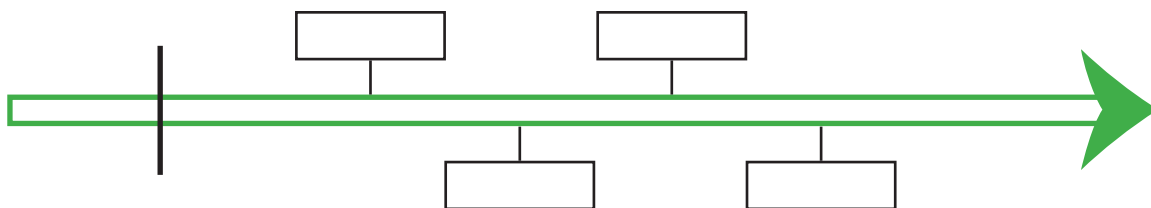

W CZASIE II WOJNY ŚWIATOWEJ KS. JÓZEF WRZYCHA BYŁ POSZUKIWANY PRZEZ OKUPANTA NIEMIECKIEGO. UKRYWAŁ SIĘ WŚRÓD RODZIN KASZUBSKICH.

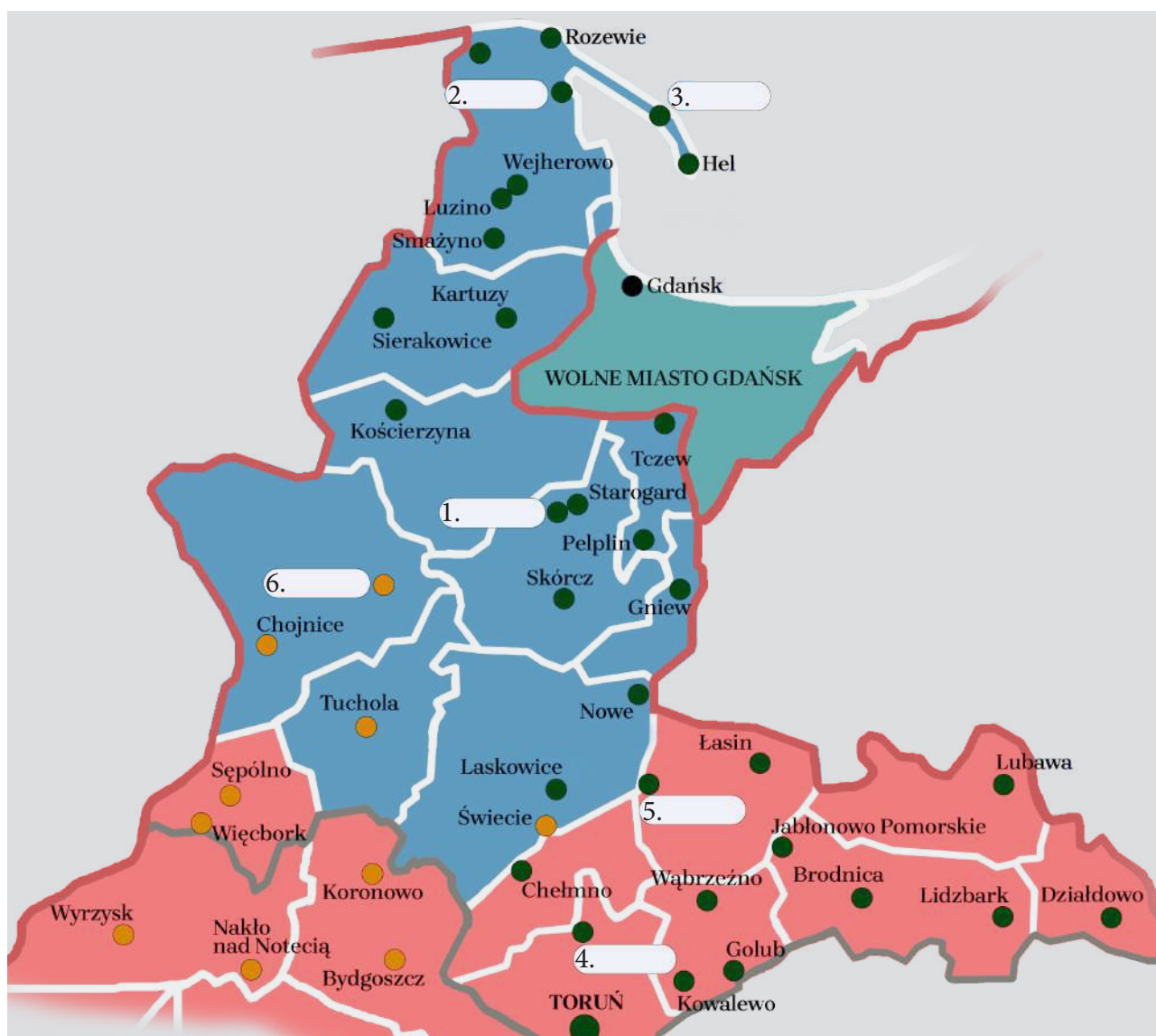
Ks. Józef Wrycza – zadania

1. Na osi czasu zaznacz daty związane z życiem ks. Józefa Wryczy, a następnie połącz daty i wydarzenia (1939, 1961, 1884, 1920).

Udział w wojnie polsko-bolszewickiej	1920
Rok śmierci ks. Józefa Wryczy	1884
Wybuch II wojny światowej	1961
Rok urodzin Józefa Wryczy	1939

2. Przyporządkuj miejsca związane z życiem ks. Józefa Wryczy do cyfr zaznaczonych na mapie (Zblewo, Puck, Jastarnia, Chełmża, Grudziądz, Czersk).

3. Wykreśl z diagramu nazwy miast związanych z życiem ks. Józefa Wryczy. Pozostałe litery utworzą hasło. Wyjaśnij je.

G	C	H	E	Ł	M	N	O	R
T	U	C	H	O	L	A	Y	F
Z	B	L	E	W	O	P	O	M
O	R	P	U	C	K	S	K	I

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

4. Na podstawie audycji radiowej oraz biogramu rozstrzygnij, czy podane zdanie jest prawdziwe (P), czy fałszywe (F).

Józef Wrycza urodził się w Kościerzynie.	
W młodości należał do pomorskich filaretów.	
Brał udział w powstaniu wielkopolskim.	
W styczniu 1919 r. został aresztowany przez Niemców w Chełmży i oskarżony o zdradę stanu.	
Był współzałożycielem Tajnej Organizacji Wojskowej „Gryf Pomorski”.	

5. Przeczytaj poniższy fragment homilii wygłoszonej przez ks. Józefa Wryczę w dniu zaślubin Polski z morzem i wyszukaj w niej odpowiedzi na pytania.

„[...] Atoli nie zapomnieli Kaszubi, co ich powinnością było wobec całej Polski. Co Homer kaszubski, Hieronim Derdowski, wyśpiewał: Czujce tu ze serca tóni Skład nasz Apostołści Nie ma Kaszëb bez Polonii, A bez Kaszëb Polëszci!

I otóż dzisiaj nadeszła ta chwila historyczna, w której Kaszubi Ojczyźnie oddają w posiadanie ten klejnot, uporczywie w zaciętym boju strzeżony. Morze, to nasze piękne, ukochane polskie morze, dzisiaj wraca pod skrzydła opiekuńcze Orła Białego. [...]

Kiedy trzy lata temu księdzem rybackim będąc i na owym Półwyspie Helskim razem z braćmi rybakami straż nadmorską pełniąc, patrzyłem na sine fale Bałtyku [...] czy śmiałem o tym marzyć, że za trzy lata zaledwie będzie mi dane witać tu, nad morzem, Polskę, jej banderę, jej wojsko, jej wodzów wielkich i sławnych?”

I. Kto według ks. Wryczy był kaszubskim Homerem?

.....

II. Jakiego znanego kaszubskiego powiedzenia użył ks. Wrycza?

.....